

Anna Chrostek

Barbara Jeziorczak

Katarzyna Węsierska

Ratunku – małe dziecko się jąka!¹

Niepłynność w mowie małego dziecka to problem, który dotyka całą rodzinę. W jego skutecznym przezwyciężaniu powinni zatem wraz z dzieckiem brać udział jego najbliżsi. To przede wszystkim wsparcie udzielone rodzicom przez logopedę i dziecku przez świadomych rodziców przesądza o tym, że maluch znowu będzie mówić płynnie!

Jeśli rodzice/opiekunowie obawiają się, że dziecko się jąka, to znaczy, że prawdopodobnie zaobserwowali u niego, szczególnie w sytuacjach ekscytujących lub stresujących, następujące zachowania:

- nie potrafi wypowiedzieć niektórych dźwięków, np. [b], [k],
- powtarza wyrazy, sylaby lub dźwięki, np. *bo-bo-boję się*,
- przedłuża dźwięki, np. *maam misia*,
- używa dodatkowych słów, które ułatwiają mu rozpoczęcie wypowiedzi,
- ma problem z oddechem, gdy chce coś powiedzieć,
- zaczyna zdawać sobie sprawę ze swoich kłopotów z mówieniem,
- wzrasta u niego napięcie mięśniowe, zwłaszcza w obrębie twarzy,
- wykonuje dodatkowe gesty (tzw. współruchy) związane z usilną próbą wypowiedzenia się,
- rozmawia mniej chętnie niż dawniej.

---

¹ Tekst jest adaptacją artykułu *Ratunku, moje dziecko się jąka!* autorstwa Anny Chrostek, Barbary Jeziorczak i Katarzyny Węsierskiej, który został opublikowany w listopadzie roku 2011 na portalu: www.egodziecka.pl

Co powinni zrobić rodzice/opiekunowie w takiej sytuacji?

I. Oswoić lęk, czyli dowiedzieć się jak najczęściej o jąkaniu!

- Około 5% małych dzieci jąka się przez około 6 miesięcy lub dłużej w okresie wczesnego dzieciństwa. Trzy czwarte spośród nich upora się z nie płynnością samodzielnie, zanim pójdzie do szkoły.
- Jąkanie częściej występuje u chłopców niż u dziewcząt. Dziewczęta częściej również „wychodzą z jąkania” bez interwencji terapeutycznej.
- Pierwsze objawy jąkania pojawiają się zazwyczaj pomiędzy 2. a 5. rokiem życia (średnio około 34. miesiąca życia).
- Powody jąkania nie są jeszcze do końca znane. Nie ma jednej prostej przyczyny i nie ma jednej prostej metody terapii jąkania.
- Jąkanie u małych dzieci jest różnorodne i zmienne, może przychodzić i odchodzić.
- Terapia logopedyczna w przypadku jąkania u małych dzieci jest skuteczna.
- Wczesna interwencja logopedyczna z aktywnym udziałem rodziców jest kluczem do sukcesu, jakim jest płynność w mowie dziecka.

II. Dać sobie pomoc, poszukać specjalistycznego wsparcia!

Pierwsze najważniejsze kroki rodzica to:

1. Spokój: *Nie panikuję!*
2. Wzmocnienie i uświadomienie: *Wiem, co robić!*
3. Zmotywowanie: *Działam, współpracuję z logopedą!*

Rodzice/opiekunowie powinni wiedzieć o tym, że logopedzi udzielają bezpłatnej pomocy w placówkach oświatowych (przedszkolach, poradniach psychologiczno-pedagogicznych) i w placówkach służby zdrowia. Pracują również w prywatnych gabinetach.

Terapia nie płynności mowy u małych dzieci to:

- porada, konsultacja i praca z rodziną (tzw. terapia pośrednia) – jest ona poświęcona komunikowaniu się z dzieckiem i modyfikowaniu warunków panujących w środowisku dziecka,
- bezpośrednia praca z dzieckiem nad upłynnianiem jego mowy (tzw. terapia bezpośrednia).

III. Działać – pomagać dziecku od razu!

Praktyczne wskazówki dla rodziców związane z komunikowaniem się:

- Mniej pytaj, więcej komentuj.
- Dostosuj swój język do możliwości dziecka.
- Zamiast poprawiać – powtarzaj wypowiedź dziecka w sposób poprawny.
- Daj dziecku czas na: rozpoczęcie wypowiedzi, odpowiedź na pytanie i zakończenie wypowiedzi.
- Dostosuj tempo mowy do możliwości dziecka.
- Stosuj pauzy i mówienie po kolei.
- OBSERWUJ, CZEKAJ, SŁUCHAJ!

Praktyczne wskazówki dla rodziców związane ze środowiskiem, w jakim wzrasta dziecko:

- Dostosuj wymagania do możliwości dziecka.
- Buduj wiarę w siebie i poczucie pewności siebie dziecka.
- Umożliwiaj dziecku rozwiązywanie problemów i przejmowanie inicjatywy w zabawie.

- Wzmacniaj, nagradzaj werbalnie – stosuj konkretne, szczerze pochwały.
- Zadbaj o powtarzalny rytm dnia.
- Ułatwiaj dziecku radzenie sobie z emocjami przez wyciszenie.
- Bądź konsekwentny, osiągając skuteczność w rozwiązywaniu problemów wychowawczych.
- Gdy dziecko próbuje mówić o problemie, bądź otwarty na temat jąkania.

Podsumowanie

Wystąpienie objawów jąkania u małego dziecka nie jest równoznaczne z tym, że zaburzenie płynności mowy stanie się dla niego długofalowym problemem życiowym. Warto pamiętać, że pewna grupa dzieci jest bardziej narażona na utrwalenie się jąkania i te dzieci powinny zostać otoczone szczególną opieką. Warto skonsultować się z logopedą, jeżeli:

- zaczyna się jąkać chłopiec,
- w rodzinie były przypadki jąkania chronicznego,
- pierwsze objawy jąkania wystąpiły dość późno, tzn. po 3,5. roku życia i później,
- jąkanie utrzymuje się w mowie dziecka dłużej niż 12–18 miesięcy,
- objawy niepłynności nasilają się lub utrzymują na jednakowym poziomie,
- jąkanie współwystępuje z innymi problemami rozwojowymi – zwłaszcza w rozwoju mowy.

Rodzic powinien pamiętać, że jest najważniejszą osobą w życiu małego dziecka, może mu pomóc! Więcej na temat pierwszych kroków, które można zarekomendować rodzicom, gdy ich pociecha zaczyna się jąkać, można znaleźć w książeczce *Czy moje dziecko się jąka?* Oprócz wskazówek, jak zadbać o płynną mowę oraz szeroko rozumiany rozwój dziecka, publikacja zawiera dwa miniplakaty dla rodziców i dla nauczycieli, które ułatwią

zapamiętanie i stosowanie na co dzień najważniejszych zaleceń przystosowujących najbliższe otoczenie do potrzeb jękającego się dziecka. Materiały te można także pobrać ze strony Centrum Logopedycznego: www.centrumlogopedyczne.com.pl.

Rola rodziców w przezwyciężaniu zaburzeń płynności mówienia jest pierwszoplanowa. Badania naukowe dowodzą, że terapia jękania wczesnodziecięcego jest skuteczna, zwłaszcza gdy zostaje odpowiednio dostosowana do potrzeb konkretnego dziecka i odbywa się z partnerskim udziałem jego rodziców/opiekunów.

Literatura:

1. Byrne R., 1989, *Pomówmy o zacinianiu*. PZWL, Warszawa.
2. Chęć M., 2006, *Problemy dysfluencji mowy w aktualnych światowych badaniach (z uwzględnieniem V Kongresu Światowego Towarzystwa Zaburzeń Płynności Mowy w Dublinie)*. „Śląskie Wiadomości Logopedyczne” nr 11, s. 37–44.
3. Chęć M., 2010, *Jękanie – diagnoza, terapia, program*. Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków.
4. Deluga D., 2006, *O jękanii wczesnodziecięcym*. „Śląskie Wiadomości Logopedyczne” nr 10, s. 44–48.
5. Jeziorczak B., Węsierska K., 2011a, *Jakość relacji logopeda–rodzic dziecka jękającego się a skuteczność terapii jękania wczesnodziecięcego*. W: Gruba J. (red.), *Wybrane problemy logopedyczne*. Wydawnictwo Fonem, Gliwice, s. 51–66.
6. Jeziorczak B., Węsierska K., 2011b, *Sprawmy, by potykający się w mowie maluch został królem płynności. Wczesna interwencja logopedyczna wobec dzieci z objawami rozwojowej niepłynności mówienia*. „Wychowanie na co Dzień” nr 7–8 (214–251), s. I–VII.
7. Kamińska D., 2006, *Wspomaganie płynności mowy dziecka – profilaktyka, diagnoza i terapia jękania wczesnodziecięcego*. Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków.
8. Kostecka W., 1999, *Pomoc logopedyczna dziecku jękającemu się*. „Logopedia” t. 26, s. 67–84.
9. Kostecka W., 2000, *Dziecko i jękanie*. Wydawnictwo PTL, Lublin.
10. Kostecka W., 2001, *Terapia rodzinna dziecka z niepłynnością mówienia*. „Biuletyn Logopedyczny ZG PTL” nr 3 (6), s. 38–44.
11. Michalak-Widera I., 1998, *Jękanie – problem dziecka, rodziców i grupy terapeutów (psychoterapeuty i logopedy)*. W: Nowakowska-Kempna I. (red.), *Effata–Otwarcie. Logopedia jako nauka interdyscyplinarna – teoretyczna i stosowana*. Uniwersytet Śląski, Katowice, s. 165–174.
12. Tarkowski Z., 1990, *Terapia jękania w wieku przedszkolnym*. „Logopedia” t. 17, s. 139–143.
13. Tarkowski Z., 1992, *Jękanie wczesnodziecięce*. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa.
14. Waszczuk H., 2005, *Rodzinna terapia jękania. Poradnik*. Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
15. Węsierska K., 2006, *Niepłynność mowy wśród dzieci w wieku przedszkolnym – profilaktyka i wczesna interwencja w dysfluencji*. „Śląskie Wiadomości Logopedyczne” nr 11, s. 45–54.
16. Węsierska K., 2009, *Zaburzenia płynności mówienia u dzieci w wieku przedszkolnym – profilaktyka i wczesna interwencja logopedyczna*. „Logopeda” nr 1 (7), s. 103–118 [czasopismo internetowe, dostępne na stronie: www.logopeda.org.pl].
17. Węsierska K., 2010, *Interakcyjna Terapia Rodzic–Dziecko – Palin Parent–Child Interaction Approach (Palin PCI) – przykładem skutecznego postępowania logopedycznego w jękanii wczesnodziecięcym*. „Forum Logopedyczne” nr 18, s. 23–30.

18. Węsierska K., Jeziorczak B., 2011, *Czy moje dziecko się jąka? Przewodnik dla rodziców małych dzieci, które mają problem z płynnym mówieniem*. Centrum Logopedyczne, Katowice.